JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PHILIPPE LÉGER
17 päivänä toukokuuta 2001 [1]

1. Esillä oleva asia koskee arkkitehtien sijoittautumisvapauden toteuttamista.

2. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyn tulkintakysymyksen kohteena on tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta arkkitehtuurin alalla sekä toimenpiteistä sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi 10 päivänä kesäkuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/384/ETY [2] tulkinnasta.

I Oikeussäännöt

A *Yhteisön oikeussäännöt*

3. Direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Tätä direktiiviä sovelletaan toimintaan arkkitehtuurin alalla.

2. Tässä direktiivissä *toiminta arkkitehtuurin alalla* tarkoittaa *arkkitehdin ammattinimikettä käyttäen tavanomaisesti harjoitettua toimintaa.*" [3]

4. Direktiivin tavoitteena ei ole yhdenmukaistaa arkkitehtuurin alaa koskevia kansallisia säännöksiä. Siinä ei määritellä sitä, mikä on arkkitehti. Siinä ei myöskään säädetä ammatin määrittelyä koskevista aineellisista perusteista.

5. Direktiivillä perustetaan kaksi erityyppistä järjestelmää.

Direktiivin liitteessä II säädetään pysyvästä järjestelmästä, joka koskee niitä tutkintotodistuksia, jotka on saatu direktiivin voimaantulon jälkeen. Tässä lopulliseksi tarkoitetussa järjestelmässä jäsenvaltiot sitoutuvat tunnustamaan muissa jäsenvaltioissa myönnetyt tutkintotodistukset, jotka täyttävät direktiivin 3 ja 4 artiklassa vahviste-

1 — Alkuperäinen kieli: ranska

2 — EYVL L 223, s. 15; jäljempänä direktiivi.

3 — Kursivointi tässä.

tut koulutuksen sisältöä ja kestoa koskevat edellytykset.[4] Kunkin jäsenvaltion on ilmoitettava ja päivitettävä luettelot tutkinnoista, jotka täyttävät nämä edellytykset, ja viranomaisista, jotka ne myöntävät.

Direktiivissä säädetään siirtymäkauden järjestelmästä, joka koskee niitä tutkintoja, jotka on suoritettu ennen direktiivin tiedoksiantamista, tai niitä opiskelijoita, jotka olivat aloittaneet opintonsa viimeistään lukuvuonna 1987/1988. Direktiivissä säädetään mekanismista, jonka avulla automaattisesti tunnustetaan ne tutkinnot, jotka siinä yksityiskohtaisesti luetellaan.

6. Direktiivin 11 artiklassa luetellaan Saksassa myönnetyt tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka muiden jäsenvaltioiden on tunnustettava.

7. Direktiivin 11 artiklan a kohdan neljännessä luetelmakohdassa tarkoitetun muodollisen ammattipätevyyden osoittavan kokeen osalta direktiivin 13 artiklassa säädetään lisäksi, että siihen " — — täytyy sisältyä asianomaisen vähintään kuusivuotisen, 1 artiklassa tarkoitetun toimintansa aikana laatimien ja toteuttamien suunnitelmien arviointi".

4 — Direktiivin 3 ja 4 artiklassa säädetään yksityiskohtaisesti vaatimuksista, joita sellaisen ammatillisen koulutuksen on vastattava, jonka päätteeksi myönnetään todistus arkkitehdin tutkinnon suorittamisesta tai muu arkkitehtuurin alaa koskeva todistus. Sen 4 artiklassa luetellaan erityisesti tietyt koulutuksen vähimmäiskestoa koskevat vaatimukset.

B *Belgian oikeus*

8. Arkkitehti-nimikkeen ja arkkitehdin ammatin suojelusta 20.2.1939[5] annetun lain 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Arkkitehdin ammattinimikettä voi käyttää ja arkkitehdin ammattia harjoittaa ainoastaan henkilö, jolla on tutkintotodistus, jossa vahvistetaan, että asianomainen henkilö on suorittanut menestyksellisesti kokeet, joita tutkinnon suorittamiselta edellytetään.

2. Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja tämän lain 7 ja 12 pykälässä säädetään, Belgian kansalaiset ja Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolena olevan jäsenvaltion kansalaiset voivat käyttää Belgiassa arkkitehdin ammattinimikettä ja harjoittaa arkkitehdin ammattia, jos heillä on tämän lain liitteessä mainittu tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja.

3. Belgian kansalaiset ja Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolena olevan jäsenvaltion kansalaiset, jotka täyttävät tämän lain liitteessä asetetut edellytykset, voivat käyttää kotimaassaan tai siinä maassa, josta he ovat peräisin, käyttämäänsä lakisääteisen koulutuksen perusteella saatua nimikettä ja tämän nimikkeen

5 — Moniteur belge 25.3.1939.

lyhennettä kyseisen valtion virallisella kielellä.

— — ."

9. Lain liitteessä luetellaan Saksassa myönnetyt tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka oikeuttavat käyttämään arkkitehdin ammattinimikettä ja harjoittamaan arkkitehdin ammattia Belgiassa.

10. Ordre des architectesin (jäljempänä arkkitehtiliitto) perustamisesta 26.6.1963 annetun lain [6] 4 ja 5 §:ssä säädetään, että Ordre des architectesin pitämään arkkitehti- tai harjoittelijaluetteloon voidaan merkitä ainoastaan henkilö, joka täyttää arkkitehdin ammattinimikkeen ja ammatin harjoittamisen suojelusta 20.3.1939 annetussa laissa vahvistetut edellytykset, ja että "arkkitehdin ammattia saa Belgiassa harjoittaa ainoastaan henkilö, joka on merkitty tähän arkkitehti- tai harjoittelijaluetteloon — — ".

II Tosiseikat ja oikeudenkäynti pääasiassa

11. Dreessen on Belgian kansalainen ja hän on suorittanut insinöörintutkinnon, jota koskeva todistus myönnettiin hänelle Saksassa 16.2.1966. Hän on työskennellyt 25 vuoden ajan "palkattuna työntekijänä useissa eri arkkitehtitoimistoissa" [7] Liègessä (Belgia). Vuonna 1991 hänen työnantajanaan ollut yritys joutui selvitystilaan, minkä jälkeen Dreessen yritti kirjoittautua Liègen arkkitehtiliiton pitämään luetteloon voidakseen ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi.

12. Dreessenin vaatimus hylättiin 29.4.1993 tehdyllä päätöksellä. Päätös perustui siihen, että Allgemeiner Hochbaun (rakennustekniikka) tietyn osaston myöntämää tutkintotodistusta ei ole nimenomaisesti mainittu direktiivin (joka oli pantu täytäntöön Belgiassa 6.7.1990 annetulla kuninkaan asetuksella [8]) 11 artiklan a kohdassa. On huomattava, että tutkintotodistuksen myöntänyt osasto ei vastaa arkkitehdin koulutuksesta.

6 — Moniteur belge 5.7.1963.

7 — Kansallinen tuomioistuin käyttää tätä ilmaisua ennakkoratkaisupyynnössään (ks. s. 3). Istunnossa asianosaiset olivat erimielisiä siitä, oliko kantaja työskennellyt työsuhteisena arkkitehtinä vai ollut palkattuna työntekijänä useissa eri arkkitehtitoimistoissa. Tältä osin todettakoon, että EY:n perustamissopimuksen 177 artiklassa (josta on tullut EY 234 artikla) määrätyssä menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuimien ja yhteisöjen tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, oikeusriidan tosiseikaston selvittäminen ja arvioiminen kuuluu yksinomaan kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan (ks. mm. asia 13/68, Salgoil, tuomio 19.12.1968, Kok. 1968, s. 661, 672; Kok. Ep I, s. 365; asia 104/77, Oehlschläger, tuomio 16.3.1978, Kok. 1978, s. 791, 4 kohta; asia C-235/95, Dumon ja Froment, tuomio 16.7.1998, Kok. 1998, s. I-4531, 26 kohta; ja yhdistetyt asiat C-175/98 ja C-177/98, Lirussi ja Bizzaro, tuomio 5.10.1999, Kok. 1999, s. I-6881, 37 kohta). Yhteisöjen tuomioistuimella on valta ratkaista yhteisön oikeussäännön tulkintaa ja pätevyyttä koskeva kysymys ainoastaan niiden tosiseikkojen perusteella, jotka kansallinen tuomioistuin on sille esittänyt (ks. mm. em. Asia Oehlschläger, tuomion 4 kohta; asia C-30/93, AC-ATEL Electronics Vertriebs, tuomio 2.6.1994, Kok. 1994. s. I-2305, 16 kohta ja asia C-352/95, Phytheron International, tuomio 20.3.1997, Kok. 1997, s. I-1729, 11 kohta). Asiassa on siis tukeuduttava kansallisen tuomioistuimen käyttämään muotoiluun.

8 — Tällä asetuksella muutettiin arkkitehdin ammattinimikkeen ja arkkitehdin ammatin harjoittamisen suojelusta 20.2.1939 annettua lakia. Muodollisesti siihen lisättiin liite, jossa toistetaan direktiivin 85/384/ETY ne säännökset, jotka koskevat tutkintotodistuksia, todistuksia ja muita muodollista pätevyyttä osoittavia asiakirjoja, jotka oikeuttavat käyttämään arkkitehdin ammattinimikettä ja harjoittamaan arkkitehdin ammattia Belgiassa.

13. Arkkitehtiliiton ranskankielinen valituslautakunta, johon asiassa oli valitettu, esitti yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen, joka koskee Dreessenille myönnetyn tutkintotodistuksen rinnastamista kansallisessa lainsäädännössä [9] tarkoitettuihin tutkintotodistuksiin, todistuksiin tai muihin muodollista pätevyyttä osoittaviin asiakirjoihin.

14. Asiassa C-447/93, Dreessen, 9.8.1994 annetussa yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa [10] (nk. Dreessen I -tuomio) todettiin, että Dreessenille myönnetty tutkintotodistus ei vastannut mitään direktiivin 11 artiklan a kohdan neljännessä luetelmakohdassa tyhjentävästi luetelluista tutkintotodistuksista, todistuksista tai muista muodollista pätevyyttä osoittavista asiakirjoista.

Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "esillä olevassa asiassa on sovellettava siirtymäkauden järjestelmää, jolle on ominaista se, että kunkin jäsenvaltion myöntämät tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista pätevyyttä osoittavat asiakirjat, jotka saattavat tulla tunnustettaviksi, on lueteltu tyhjentävästi". [11] Dreessen I -tuomiossa todetaan lisäksi, että saksalaisten insinöörikoulujen myöntämistä tutkinnoista arkkitehdin tutkintoa vastaaviksi tutkinnoiksi voidaan tunnustaa ainoastaan arkkitehtuuriosastojen myöntämät tutkinnot. Dreessenin tutkintotodistus ei kuitenkaan ole tällaisen osaston myöntämä. [12] Yhteisöjen tuomioistuin on siis yksiselitteisesti todennut, että Staatliche Ingenieurschule für Bauwesen Aachenin (Aachenin tekninen korkeakoulu) Allgemeiner Hochbaun vuonna 1966 myöntämää tutkintotodistusta ei voida rinnastaa direktiivin 85/384/ETY 11 artiklan a kohdan neljännessä luetelmakohdassa tarkoitettuihin todistuksiin.

15. Arkkitehtiliiton ranskankielinen valituslautakunta hylkäsi Dreessenin valituksen 15.2.1995 tekemällään päätöksellä Dreessen I -tuomion perusteella.

16. Dreessen esitti 25.10.1997 päivää-mällään kirjeellä Liègen arkkitehtiliitolle uuden vaatimuksen, joka koski hänen kirjaamistaan arkkitehtiluetteloon. Hän esitti uuden vaatimuksensa perusteeksi kaksi syytä. Hän väitti, että Saksan viranomaisten virheestä johtuu se, ettei hänen tutkintoansa mainita direktiivin 85/384/ETY 11 artiklan luettelossa. Tämän lisäksi hän väitti, että valituslautakunnan olisi pitänyt tarkastella tutkintoja vertailevasti asiassa C-340/89 Vlassopoulou [13] annetussa yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa omaksutun tulkinnan mukaisesti.

17. Arkkitehtiliiton valtuusto hylkäsi Dreessenin vaatimuksen 5.2.1998 tekemällään päätöksellä, jossa se totesi, ettei Liègen arkkitehtiliitolla ollut velvollisuutta ottaa huomioon Dreessenin tietoja ja pätevyyttä eikä arvioida niitä, vaan ainoastaan selvittää hänen tutkintonsa vastaavuus, ja että tätä vastaavuutta ei ollut voitu havaita. Johtokunta totesi lisäksi, että EY:n perus-

9 — Kyseessä on siis edellä mainittu Belgiassa 20.3.1939 annettu laki.

10 — Asia C-447/93, Kok. 1994, s. I-4087.

11 — Ibidem, tuomion 11 kohta.

12 — Ibidem, tuomion 12 kohta.

13 — Tuomio 7.5.1991 (Kok. 1991, s. I-2357).

tamissopimuksen 52 artiklaan (josta on muutettuna tullut EY 43 artikla) perustuva vaatimus oli jo esitetty ja hylätty.

18. Arkkitehtiliiton ranskankielinen valituslautakunta päätti 16.6.1999 kuitenkin poiketa tästä päätöksestä ja hyväksyä Dreessenin vaatimuksen todeten päätöksessään, että hänellä oli Belgian lainsäädännössä edellytetyt pätevyys ja tiedot.

19. Arkkitehtiliiton valtuusto teki kassaatiovalituksen tästä päätöksestä ja perusteli valitustaan sillä, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset eivät voi täydentää direktiivin 85/384/ETY 11 artiklassa olevaa tyhjentävää luetteloa tutkintojen vertailun perusteella.

III Ennakkoratkaisukysymys

20. Cour de cassation (Belgia) katsoi, että pääasian ratkaisu riippuu tiettyjen yhteisön oikeussääntöjen tulkinnasta. Tämän vuoksi se päätti lykätä ratkaisun antamista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko EY:n perustamissopimuksen 5 ja 52 artiklan perusteella jäsenvaltio, jonka toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi jäsenvaltion kansalainen, jolla on toisessa jäsenvaltiossa myönnetty tutkintotodistus, on saattanut sellaisen ammatin harjoittamista koskevan vaatimuksen, jonka harjoittamisen aloittaminen edellyttää kansallisen lainsäädännön mukaan tutkintotodistusta tai muuta ammatillista pätevyyttä osoittavaa asiakirjaa, velvollinen ottamaan huomioon vaatimuksen esittäneen henkilön tutkintotodistuksen ja suorittamaan vertailun tämän todistuksen osoittamien kelpoisuuden ja pätevyyden ja kansallisessa lainsäädännössä edellytettyjen kelpoisuuden ja pätevyyden välillä silloinkin, kun kyseisen ammatin harjoittamisesta on annettu perustamissopimuksen 57 artiklan 1 ja 2 kohtaan perustuva neuvoston direktiivi, jossa vahvistetaan siirtymäkauden aikana suoritettujen opintokokonaisuuksien tai opintojen osalta tyhjentävästi ne eri jäsenvaltioissa myönnetyt tutkintotodistukset ja todistukset, jotka oikeuttavat harjoittamaan kyseistä ammattia muissa jäsenvaltioissa, ja kun vaatimuksen esittäneeseen henkilöön on sovellettava tätä siirtymäkauden järjestelmää ja kun hänen tutkintotodistustaan ei ole mainittu direktiivissä vahvistetussa tyhjentävässä luettelossa?"

IV Oikeudellinen arviointi

21. Kansallisen tuomioistuimen kysymys koskee sitä, onko perustamissopimuksen 52 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltion toimivaltaisilla viranomaisilla, joiden käsiteltäväksi on saatettu vaatimus saada harjoittaa arkkitehdin ammattia, mikä edellyttää kansallisen lainsäädännön mukaan sitä, että henkilöllä on tutkintotodistus tai muu ammatillista pätevyyttä osoittava asiakirja, on velvollisuus ottaa

huomioon jossakin toisessa jäsenvaltiossa myönnetyn insinöörin tutkintotodistuksen osoittama kelpoisuus ja pätevyys, vaikka tätä tutkintoa ei ole mainittu direktiivin 11 artiklassa olevassa luettelossa.

22. Arkkitehtiliiton valtuuston kanta on aluksi sivuutettava.

Se katsoo, että yhteisöjen tuomioistuin on jo vastannut tähän oikeudelliseen kysymykseen asiassa Dreessen I antamassaan tuomiossa. Tässä tuomiossa lausutaan kuitenkin väitetystä poiketen ainoastaan siitä, onko insinöörin tutkintotodistuksen katsottava muodollisesti kuuluvan direktiivin 11 artiklassa olevaan tyhjentävään luetteloon. Esillä olevassa asiassa pääasian kantaja esittää kuitenkin muita väitteitä. Hän pyytää, että yhteisöjen tuomioistuin vahvistaisi kantansa tämän tutkinnon aineellisen sisällön perusteella. Kysymys on siis siitä, onko kansallisilla viranomaisilla velvollisuus tutkia todistuksen osoittamat kelpoisuus ja pätevyys sen selvittämiseksi, oikeuttavatko ne harjoittamaan arkkitehdin ammattia. Dreessen vaatii, että asiassa sovellettaisiin edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou annetussa tuomiossa vahvistettua periaatetta, vaikka tutkinto, joka Dreessenillä on, ei vastaakaan direktiivissä vahvistettuja edellytyksiä. Asiassa Dreessen I annetussa tuomiossa esitetty kysymys on siis erilainen kuin nyt käsiteltävänä oleva kysymys. Pääasian vastaajan väitettä ei siis ole syytä hyväksyä.

23. Mainittakoon aluksi edellä mainitussa asiassa Vlassopoulos ja asiassa C-238/98, Hocsman, annetussa tuomiossa [14] vahvistetut periaatteet.

24. Edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou vahvistettu periaate on keskeinen kansallisen tuomioistuimen esittämän kysymyksen kannalta.

Tässä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että jäsenvaltion, jolle on jätetty sellaisen ammatin harjoittamista koskeva lupahakemus, jonka harjoittamisen alkamisen edellytyksenä kansallisen oikeuden mukaan on tutkintotodistus tai tietty ammatillinen pätevyys, on otettava huomioon sellaiset tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka asianomainen on hankkinut harjoittaakseen samaa ammattia toisessa jäsenvaltiossa, siten, että jäsenvaltio vertaa näiden todistusten osoittamaa kelpoisuutta kansallisissa säännöissä edellytettyihin tietoihin ja pätevyyteen. [15]

25. Vertailumenettelyn avulla vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on kyettävä objektiivisesti varmistumaan siitä, että ulkomainen tutkintotodistus osoittaa sen, että sen haltijalla on joko täysin samat tiedot ja pätevyys, tai ainakin vastaavat tiedot ja pätevyys kuin ne, jotka kansallinen tutkintotodistus osoittaa. Tämä vertailu on suoritettava ottamalla huomioon se tieto- ja pätevyystaso, joka todistuksen haltijalla voidaan

14 — Tuomio 14.9.2000 (Kok. 2000, s. I-6623).
15 — Em. asia Vlassopoulou, tuomion 16 kohta.

olettaa olevan yksinomaan ulkomaisen tutkintotodistuksen perusteella [16] siinä mainittujen teoreettisten ja käytännöllisten opintojen luonne ja kesto mukaan lukien.

26. Yhteisöjen tuomioistuin totesi lisäksi, että ulkomaisen tutkintotodistuksen osoittamien tietojen ja pätevyyden vastaavuuden selvittäminen suhteessa vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä edellytettyihin tietoihin ja pätevyyteen on suoritettava niiden yhteisön oikeussääntöjen mukaisesti, jotka koskevat perustamissopimuksessa yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisille taattujen perusoikeuksien suojaa. Tästä seuraa, että tällaisista päätöksistä on voitava valittaa oikeusteitse siten, että on mahdollista selvittää, onko se yhteisön oikeussääntöjen mukainen, ja että asianomaisella on oltava mahdollisuus saada tietää päätöksen perustelut. [17]

27. Edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou annetussa tuomiossa omaksuttua kantaa on kehitelty edelleen [18] muun muassa hiljattain edellä mainitussa asiassa Hocsman annetussa tuomiossa.

Asiassa Hocsman annetussa tuomiossa edellä mainittua periaatetta sovellettiin yhteisön jäsenvaltion kansalaiseen, jolla oli yhteisön ulkopuolisessa valtiossa myönnetty lääkärintutkinto ja jolle ei ollut myönnetty oikeutta harjoittaa ammattiaan itsenäisesti jäsenvaltion alueella, vaikka toimivaltaiset kansalliset viranomaiset olivat antaneet hänelle luvan harjoittaa ammattiaan palkattuna työntekijänä julkisen sektorin sairaaloissa. Yhteisöjen tuomioistuin päätti korjata tämän ristiriitaisen tilanteen [19] toteamalla, että "täysin vakiintuneesti [tällaisessa tapauksessa] jäsenvaltion viranomaisten — — on otettava huomioon kaikki tutkintotodistukset, todistukset ja muut kelpoisuutta osoittavat asiakirjat samoin kuin asianomaisen henkilön asian kannalta merkityksellinen kokemus siten, että viranomaiset vertaavat näistä todistuksista ilmenevää pätevyyttä ja tätä kokemusta kansallisessa lainsäädännössä edellytettyihin tietoihin ja pätevyyteen". [20]

28. Yhteisöjen tuomioistuin totesi lisäksi, että — — tätä kantaa on pidettävä vain oikeuskäytännön ilmauksena perustamissopimuksessa määrättyihin perusvapauksiin erottamattomasti liittyvästä periaatteesta. [21]

29. Nyt esillä olevassa uudessa asiassa Dreessen on kyse hieman toisenlaisista tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista.

Direktiivin alueellisen soveltamisalan osalta todettakoon, että pääasian kantaja on hankkinut ammattikokemuksensa kokonaisuudessaan sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalainen hän on.

16 — Ibidem, tuomion 17 kohta.

17 — Ibidem, tuomion 22 kohta.

18 — Ks. esim. asia C-319/92, Haim, tuomio 9.2.1994 (Kok. 1994, s. I-425, 26 kohta) ja asia C-234/97, Fernández de Bobadilla, tuomio 8.7.1999 (Kok. 1999, s. I-4773, 29 kohta).

19 — Em. asia Hocsman, tuomion 20 kohta.

20 — Ibidem, tuomion 23 kohta.

21 — Ibidem, 24 kohta.

On kuitenkin tähdennettävä sitä, että kyseessä oleva tutkinto on suoritettu Saksassa. Dreessen on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen hankkiakseen insinöörin tutkinnon jossakin toisessa jäsenvaltiossa ja palannut sitten kotijäsenvaltioonsa ammattikokemuksen hankkimista varten. [22] Ennakkoratkaisukysymys koskee nimenomaisesti tämän tutkinnon sisältöä arkkitehdin ammatin harjoittamisen kannalta. Tässä yhteydessä ei voida sivuuttaa sitä tosiseikkaa, että Dreessen on harjoittanut arkkitehdin ammattia useiden vuosien ajan. Esillä olevan asian tosiseikkoja ei siis voida pitää puhtaasti jäsenvaltion sisäisinä.

30. Asiaan liittyvät oikeudelliset seikat edellyttävät kahden alustavan huomion esittämistä.

31. Insinöörintutkintoa ei ole mainittu direktiivissä tutkintona, johon sovelletaan automaattista vastavuoroista tunnustamisjärjestelmää siirtymäkauden ajan. Dreessen ei ole samassa asemassa kuin edellä mainituissa asioissa Vlassopoulou ja Hocsman kyseessä olleet henkilöt. Ensin mainitussa tapauksessa pääasian kantaja ei kuulunut minkään vastavuoroista tunnustamista koskevan direktiivin alaan. Ammattisektori, josta asiassa oli kyse, ei ollut vielä ollut sääntelyn kohteena. Asiassa Hocsman puolestaan asianomaisen henkilön tutkintotodistus jäi direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, sillä yhteisön ulkopuolisen valtion toimivaltaiset viranomaiset olivat myöntäneet sen. Nyt esillä olevassa asiassa tutkinto on suoritettu jäsenvaltiossa, mutta kyseessä ei ole arkkitehdin tutkinto.

32. Tässä yhteydessä on muistettava syyt, joiden vuoksi insinöörin tutkintoa ei mainita direktiivin 11 artiklassa vahvistetussa luettelossa. Kuten asiassa Dreessen I annetussa tuomiossa todettiin, "tässä ei voida vedota siihen, että vanhat insinöörikoulut, joissa ei ollut arkkitehtuuriosastoa, liitettiin vuodesta 1971 Fachhochschuleneiden yhteyteen, ja että näiden myöntämät tutkinnot kuuluvat direktiivillä perustetun vastavuoroisen tunnustamisen alaan". [23] Ja vaikka tätä nimitys olisikin ollut epäasianmukainen tai puutteellinen, jäsenvaltion — Saksan liittotasavallan — olisi pitänyt vaatia direktiivin muuttamista ja saada se näin muutettua tämän *virheen* tai *laiminlyönnin* korjaamiseksi. [24]

22 — Asia C-19/92, Kraus, tuomio 31.3.1993 (Kok. 1993, s. I-1663, 15 kohta).

23 — Tuomion 14 kohta.

24 — Ibidem. Tässä yhteydessä on syytä huomata, että direktiiviin suunniteltuissa muutoksissa ei ole millään tavoin mainittu Fachhochschulejen Allgemeiner Hochbau -osastojen ennen 1973 myöntämien tutkintojen lisäämistä siihen. Ks. ehdotus 98/C 28/01 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin antamiseksi ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä annettujen neuvoston direktiivien 89/48/ETY ja 92/51/ETY sekä yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien, hammaslääkäreiden, eläinlääkäreiden, kätilöiden, arkkitehtien, farmasian alan ja lääkäreiden toimintaa koskevien neuvoston direktiivien 77/452/ETY, 77/453/ETY, 78/686/ETY, 78/687/ETY, 78/1026/ETY, 78/1027/ETY, 80/154/ETY, 80/155/ETY, 85/384/ETY, 85/432/ETY, 85/433/ETY ja 93/16/ETY muuttamisesta (EYVL C 28, s. 1) ja neuvoston 20 päivänä maaliskuuta 2000 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 251 artiklassa tarkoitettua menettelyä noudattaen vahvistama yhteinen kanta (EY) N:o 20/2000 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin antamiseksi ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä annettujen neuvoston direktiivien 89/48/ETY ja 92/51/ETY sekä yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien, hammaslääkäreiden, eläinlääkäreiden, kätilöiden, arkkitehtien, farmasian alan ja lääkäreiden toimintaa koskevien neuvoston direktiivien 77/452/ETY, 77/453/ETY, 78/686/ETY, 78/687/ETY, 78/1026/ETY, 78/1027/ETY, 80/154/ETY, 80/155/ETY, 85/384/ETY, 85/432/ETY, 85/433/ETY ja 93/16/ETY muuttamisesta (EYVL C 119, s. 1).

33. Arkkitehtiliiton liittovaltuuston lausuman mukaan direktiivin tarkoituksena ei ole ollut liittää insinöörin tutkintoa sen soveltamisalaan kuuluviin tutkintoihin. Dreessenillä ei sen mukaan ole pätevyyttä, jota edellytetään itsenäiseltä ammatinharjoittajalta, koska hänellä ei ole oikeutta käyttää arkkitehdin ammattinimikettä. Se katsoo, ettei Dreessen voi vaatia, että hänen ammattikokemuksensa otettaisiin huomioon edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou vahvistetun periaatteen mukaisesti.

34. Tämän kannan mukaan silloin kun EY:n perustamissopimuksen 57 artiklaan (josta on muutoksen jälkeen tullut EY 47 artikla) perustuva direktiivi on annettu tietyn ammatin harjoittamisen sääntelemiseksi, kuten esillä olevassa asiassa, kansallisten viranomaisten olisi noudatettava sen säännöksiä sanamuodon mukaisesti eivätkä ne saisi suorittaa vertailua ja ottaa siinä huomioon todistuksessa kansallisen lainsäädännön mukaisesti osoitettuja tietoja ja pätevyyttä. Tämän kannan mukaan direktiivissä rajataan se, mitkä tutkinnot voidaan tunnustaa. Näin ollen hankitun ammattikokemuksen huomioon ottaminen merkitsisi direktiivin soveltamisalan muuttamista.

35. Tähän tulokseen ovat tulleet myös Italian ja Ranskan hallitukset katsoessaan, että direktiivissä ei jätetä jäsenvaltioille lainkaan valtaa toimia harkintansa mukaan. Ne katsovat, että kansallisilla viranomaisilla on velvollisuus pitäytyä direktiivin 11 artiklassa nimenomaisesti luetelluissa tutkinnoissa. Näin olisi mahdotonta suorittaa minkäänlaista vertailua jo siitäkin syystä, että tällainen automaattinen tunnustamisjärjestelmä on perustettu niitä tutkintotodistuksia varten, jotka on mainittu kyseisessä artiklassa vahvistetussa luettelossa.

36. Näiden väitteiden mukaan edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou annetussa tuomiossa vahvistettu periaate merkitsee direktiivin sanamuodon muuttamista, johon kuitenkin ainoastaan jäsenvaltioilla on oikeus.

37. Vastaajien väitteitä ei voida pitää perusteltuina esillä olevassa asiassa.

38. Perustamissopimuksen 52 artiklalla pyritään poistamaan kaikki jäsenvaltion kansalaisen sijoittautumisvapaudelle asetetut rajoitukset toisen jäsenvaltion alueella. Sijoittautumisvapaus on yhteisön oikeusjärjestelmässä taattu perusvapaus. [25]

39. Direktiivin tavoitteet ovat selvät. Jäsenvaltiot ovat halunneet vahvistaa tietyt koulutusta ja ammatillista pätevyyttä koskevat vähimmäisvaatimukset, joiden noudattaminen merkitsee sitä, että jäsenvaltioiden on vastavuoroisesti tunnustettava tietyt tutkinnot. Tavoitellun päämäärän saavuttaminen ei voi kuitenkaan tapahtua sijoittautumisvapauden rajoittamisen kustannuksella. Kuten edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou annetussa tuomiossa todettiin, perustamissopimuksen 52 artiklassa määrätään velvollisuudesta

25 — Em. asia Kraus, tuomion 16 kohta.

saavuttaa tietty täsmällinen tavoite, jonka toteuttamista helpotetaan yhteisön toimenpiteillä, mutta jonka toteuttaminen ei saa riippua niistä.[26] Tutkintojen vastavuoroista tunnustamista koskevan direktiivin antaminen ei voi muuttaa perustamissopimuksessa vahvistetun perusvapauden oikeudellista merkitystä.[27]

40. Edellä esitetyn ja hiljattain annettujen yhteisöjen tuomioistuimen tuomioiden[28] perusteella sekä siitä poiketen, mitä asiassa C-16/99, Erpelding,[29] esitetyssä ratkaisuehdotuksessa todettiin, edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou annetussa tuomiossa vahvistettua periaatetta on syytä soveltaa.

41. Dreessenin tapaus antaa tilaisuuden soveltaa uudella tavalla yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä omaksuttuja arviointiperusteita. Dreessenin insinöörintutkinto ei kuulu tutkintoihin, joihin sovelletaan direktiivissä säädettyä automaattista tutkintojen vastavuoroista tunnustamista. Tästä huolimatta on todettava, että esillä olevasta asiasta käy ilmi hänen ammatillisen asemansa paradoksaalisuus. Toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat antaneet hänen harjoittaa 25 vuoden ajan arkkitehdin ammattia, mutta hylkäävät nyt hänen hakemuksensa saada harjoittaa tätä ammattia itsenäisenä ammatinharjoittajana. Dreessenin tapaus ei kuulu direktiivin soveltamisalaan, vaan välittömästi perustamissopimuksen 52 artiklan soveltamisalaan.

42. Kansallisilla viranomaisilla on velvollisuus tutkia Dreessenin insinöörintutkinnon sisältö sekä ottaa huomioon se ammattikokemus, jonka hän on hankkinut kyseisen jäsenvaltion alueella, vertaamalla todistuksesta ja alalla saadusta kokemuksesta ilmeneviä taitoja Belgian lainsäädännössä edellytettyihin tietoihin ja pätevyyteen.

43. Tässä yhteydessä on kuitenkin täsmennettävä, kuten komissio totesi suullisessa käsittelyssä, että kysymyksessä ei ole missään tapauksessa se, että kansalliset viranomaiset velvoitettaisiin tunnustamaan insinöörintutkinnon vastaavuus. Velvollisuus ei koske vertailevan arvioinnin tulosta, vaan itse vertailun suorittamista, jota kansallisilta viranomaisilta edellytetään. Tulos, johon ne vertailun perusteella päätyvät, riippuu täysin niiden omasta arviosta. Tällä tavoin direktiivin tavoitteita ja sanamuotoa noudatetaan täysimääräisesti. Asiassa Vlassopoulou omaksutun oikeuskäytännön soveltaminen ei millään tavoin muuta direktiivissä säädettyä automaattista tutkintojen vastavuoroista tunnustamismekanismia, jota soveltaessaan jäsenvaltioiden harkintavalta on rajoitettu. Sen soveltaminen merkitsee ainoastaan velvollisuutta arvioida objektiivisesti asianomaisen tutkinnon aineellista sisältöä.

44. Tämä vertailu on kuitenkin suoritettava oikeuskäytännössä vahvistettujen, vastavuoroista tunnustamista koskevien perusteiden mukaisesti.

26 — Tuomion 13 kohta.

27 — Em. asia Hocsman, tuomion 31 kohta.

28 — Em. asia Hocsman.

29 — Tuomio 14.9.2000 (Kok. 2000, s. I-6821, ratkaisuehdotuksen 58 ja sitä seuraavat kohdat).

45. Tämän vertailun asianmukainen suorittaminen edellyttää, että kansallisten viranomaisten on otettava huomioon se "tieto- ja pätevyystaso", joka todistuksen haltijalla voidaan olettaa olevan yksinomaan ulkomaisen tutkintotodistuksen perusteella siinä mainittujen teoreettisten ja käytännöllisten opintojen luonne ja kesto mukaan lukien. [30] Jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon, että ammattia koskevissa oikeussäännöissä ja niiden soveltamisalassa on objektiivisia eroja siinä jäsenvaltiossa, josta asianomainen henkilö on peräisin.

46. Belgian viranomaisten on selvitettävä Dreessenin tutkinnon aineellinen sisältö. Niiden on selvitettävä saadun koulutuksen laajuus ja tiedot, jotka koulutuksesta saadaan. Heidän on arvioitava se, onko tämä muodollisesti insinöörintutkinnoksi luonnehdittu tutkinto sellainen, että sillä voidaan taata, että asianomainen on saanut aineelliselta sisällöltään sellaisen koulutuksen, että hän voi harjoittaa arkkitehdin ammattia.

47. Toimivaltaisten viranomaisten on sovellettava tässä arvioinnissa kansallisia arviointiperusteita. Muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin kohdistuvan syrjinnän välttämiseksi niiden on noudatettava tiukasti kansallisessa lainsäädännössä vahvistettuja edellytyksiä sellaisina kuin ne kohdistuvat jäsenvaltion omiin kansalaisiin.

48. Siinä tapauksessa, että tämän välttämättömän vertailun perusteella Belgian viranomaiset tulevat siihen tulokseen, ettei Dreessenin tutkinto vastaa täysimääräisesti sitä tutkintoa, jota arkkitehdin ammatin harjoittamiselta Belgiassa edellytetään, niiden on annettava hänelle mahdollisuus osoittaa, että hän on muulla tavoin hankkinut puuttuvat tiedot ja pätevyyden, kuten edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou annetun tuomion 19 kohdassa on todettu. [31]

49. Vertailussa on otettava huomioon myös asianomaisen henkilön ammattikokemus. Dreessenin tietojen arviointia ei voida perustaa ainoastaan tutkinnon tarkasteluun, vaan siihen kuuluu myös eri työnantajien antamien todistusten tarkastelu.

50. Tämän lisäksi ammatin harjoittamista koskevan luvan hylkäävä päätös on perusteltava selvästi niin, että siitä käyvät ilmi hylkäämisen syyt. Tähän oikeustoimeen on voitava hakea muutosta oikeusteitse kansallisessa tuomioistuimessa, jotta sen yhteisön oikeuden mukaisuus voidaan selvittää.

51. Kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon pääasian kantajan suorittama insinöörintutkinto ja hänen ammattikokemuksensa alalla vertaamalla tutkin-

30 — Tällöin toimivaltaisten kansallisten viranomaisten on arvioitava, voidaanko hakijan tietyn opintojakson suorittamisen tai työkokemuksen perusteella hankkimien tietojen katsoa vastaavan puuttuvia tietoja (ks. em. asia Vlassopoulou, tuomion 20 kohta ja em. asia Fernández de Bobadilla, tuomion 33 kohta).

31 — Arkkitehtiliiton valituslautakunta oli 16.6.1999 tekemässään päätöksessä katsonut, että Dreessenilla oli edellytetyt tiedot ja pätevyys (ks. arkkitehtiliiton ranskankielisen valituslautakunnan 16.6.1999 tekemä päätös nro 389).

totodistuksesta ilmenevää kelpoisuutta ja hänen hankkimaansa kokemusta Belgian lainsäädännössä edellytettyihin tietoihin ja pätevyyteen.

52. Kansallisen tuomioistuimen on sovellettava kansallisessa lainsäädännössä asettuja vaatimuksia syrjintäkiellon periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen.

Ratkaisuehdotus

53. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin toteaa seuraavaa:

Perustamissopimuksen 52 artiklaa (josta on muutettuna tullut EY 43 artikla) on tulkittava siten, että silloin kun jäsenvaltion kansalainen hakee lupaa saada harjoittaa ammattia, joka edellyttää kansallisen lainsäädännön mukaan tietyn tutkinnon suorittamista tai ammatillista pätevyyttä, ja kun tutkintojen vastavuoroisesta tunnustamisesta annetussa direktiivissä ei ole nimenomaisesti mainittu asianomaisen henkilön suorittamaa tutkintoa, jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on otettava huomioon henkilön suorittama tutkinto ja hänen kokemuksensa kyseisellä alalla vertaamalla tämän tutkintotodistuksen osoittamia tietoja ja ammattikokemusta kansallisessa lainsäädännössä edellytettyihin tietoihin ja pätevyyteen.

Elleivät henkilön tutkinto ja alalla hankkima kokemus täytä kansallisia vaatimuksia, kansallisten viranomaisten on annettava yhdenvertaisen kohtelun ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti henkilölle mahdollisuus osoittaa, että hänellä on puuttuvat tiedot ja pätevyys.